

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

בהר תשע"ב

פרשת שבוע

משרד החוץ והיחסים עם מצרים

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

השבוע נדון בבניינה של ירושלים, כבירת מדינת ישראל הראשונה, בימי שלמה המלך וזאת בהמשך להבטחתנו כי בין יום העצמאות ליום ירושלים נעסוק בבנין "קרית מלך רב".

הפעם נעסוק במשרד החוץ, הכתוב מוסר לנו את האינפורמציה הבאה:

"...וּבֵית יַעֲקֹב לְבַת פְּרָעָה אֲשֶׁר לָקַח שְׁלֹמֹה פְּאֻלִּים הֵזָה" (מלכים א' ז' ח).

הסברנו בעבר כי העובדה ששלמה התחתן עם שבע מאות נשים ועוד שלש מאות פלגשים, מצביעה על כך שהוא הצליח ליצור קשרים דיפלומטיים רבים עם מלכים ומנהיגים רבים, שכולם הכירו בגדולתו ונתנו לו את בנותיהם לאשה. יש לזכור כי בעולם היה נהוג מאז ומתמיד כי המלך החזק הוא זה שלוקח את בתו של המלך החלש ממנו.

מטרתו של שלמה הייתה להשפיע באמצעות נשותיו והשגרירויות שהן פתחו בירושלים, על כל העמים בעולם כולו להכיר במלכותו של הקב"ה, כאל-יחיד בלתי נראה. החתונה עם בת פרעה הייתה היהלום שבכתר במבצע זה. הבית הנזכר בפסוק שציטטנו לעיל, משמעותו בניית בנין מיוחד עבור משרד החוץ, בו תתבצע כל העבודה הנדרשת לשם כך. קריאת שמו של המבנה על שם בת פרעה, משמעותו הכרזה קבל עם ועדה: "אם פרעה נתן לי את בתו והכיר בעליונותי, איש אינו רשאי ויכול לפקפק במעמדו". לכן, הכתוב מקדיש כמה וכמה פסוקים לנושא עקרוני זה. הראשון שבהם פותח את דברי ימי שלמה כמלך עצמאי לאחר מות דוד אביו וז"ל הכתוב:

"וַיִּתְחַזַּק שְׁלֹמֹה אֶת פְּרָעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּקַּח אֶת בַּת פְּרָעָה וַיְבִיאָהּ אֶל עִיר דָּוִד עַד פְּלִתוֹ לְבָנוֹת אֶת בֵּיתוֹ וְאֶת בֵּית יְקִנְק וְאֶת חוֹמַת יְרוּשָׁלַם סְבִיב" (מלכים א' ג' א).

נשים לב לכמה הדגשים:

א. החתונה היא עם פרעה, בעצם מה שחשוב הוא העובדה שפרעה, המנהיג של האימפריה החשובה ביותר באזור, מכיר בעליונותו של שלמה.

ב. בת פרעה ממתינה בעיר דוד עד לגמר מפעל הבניה של "קרית מלך רב".

ג. מפעל הבניה כולל את ביתו=בניי הממשלה, בית ד' =בית המקדש על כל חלקיו וחומת ירושלים על מגדליה המקיפה את הכל.

כסיכום, מופיע הפסוק הבא:

"אֲךָ בַת פְּרָעָה עֲלְתָה מְעִיר דָּוִד אֶל בֵּיתָהּ אֲשֶׁר בָּנָה לָהּ אִזְ בָּנָה אֶת הַמְּלֹא" (מלכים א' ט' כד).

כפי שהסברנו, ביתה של בת פרעה הוא המבנה ששימש כמשרד החוץ של ממשלת שלמה. כאשר הסתיימה הבניה, עברה בת פרעה מעיר דוד אל הארמון. מפסוק זה נלמדת עובדה נוספת. הארמון של משרד החוץ נבנה ב"מלוא". חז"ל הסבירו לנו כי דוד המלך מילא את העמק שבין עיר דוד והר הבית בעפר, יישר את השטח והכינו עבור עולי הרגלים, שהיו אמורים להגיע בהמוניהם למקדש. שלמה שינה את היתב"ע והשתמש בשטח מיוחד זה, בכניסה לבית המקדש כדי לבנות את משרד החוץ = ארמונה של בת פרעה. שלמה רצה כנראה שכל עולה רגל יהודי ולא יהודי (על פי חזונו) ידע כי בתו של פרעה ניתנה לו, מה שעל פי הכרזת המצרים, מעולם לא נעשה קודם לכן. כך הכריז שלמה כי ירושלים ובית המקדש שבמרכזה הם מרכז כל העולם - החר שאילו עולים כל ישראל וכל אומות העולם, כמו שניבא בהמשך ישעיה, בנבואתו על אחרית הימים. בעי"ה, בשבוע הבא נמשיך לדון בסוגיא זו ובתגובת העם לצעד זה.

הבה נתפלל כי גם בדורנו משרד החוץ יצליח להעביר ערכים יהודיים לעולם כולו (גם ללא שימוש בחתונות)

לע"י ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל	לע"י רבי יעקב בן אברהם ועיישה סבג ז"ל	לע"י הרב אשר וסרטייל ז"ל נלבי"ע ט" בכסלו תשס"ט	לע"י הרב שלמה מרזל ז"ל נלבי"ע י' באייר תשע"א
---	--	---	---

ERETZ HEMDAH

2 Brurya St. P.O.B 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

web-site: www.eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

שורת הדין

פיטורין בהריון¹

הרב אהרן כ"ץ, בית הדין ארץ חמדה גזית ברמת גן ; המכון הגבוה לתורה, אוניברסיטת בר אילן.

המקרה

גב' חיה לוי עבדה בחברת 'מחשב לכל' במשך כעשרה חדשים, ופוטר במסגרת קיצוצים. שבועיים לאחר קבלת מכתב הפיטורין, ערב היום אחרון לעבודתה הודיעה חיה להנהלת החברה כי היא בהריון. על כן, לטענתה, אסור לפטרה. 'מחשב לכל', פנתה לממונה מטעם משרד התמ"ת בבקשה לאישור הפיטורין. הדיון התקיים לפני הממונה כשלושה חודשים לאחר הגשת הבקשה, וניתן אישור לפיטורין החל מיום קיום הדיון. חיה דורשת לקבל את שכרה במשך 3 חדשים, מהיום בו פוטרה עד לתאריך שנקבע בהחלטת הממונה. 'מחשב לכל', טוענת שהיא לא ידעה בשעת הפיטורין שחיה בהריון, על כן יש לה זכות לפטר את חיה, ולא היה איסור לפטרה. בנוסף, מחשב לכל טוענת שחיה מצאה עבודה כחודש לאחר הפיטורין והחלה לעבוד בחברה אחרת על כן לא הגיוני לתת לה שכר עבור אותה תקופה. חיה מודה שהתחילה עבודה אחרת. למרות זאת, לטענתה יש לשלם לה שכר על פי קביעת הממונה.

מעמדם ההלכתי של דיני העבודה הנוהגים במדינת ישראל.

ככלל, יש לראות בהסדרי חוקת העבודה לפחות 'מנהג המדינה', וכן 'תקנת הקהל', שהרי חוקים אלו הם מנהגים ראויים והגונים. לדוגמא, כך קבע בית הדין הרבני בחיפה בראשות הגאון א"ע רודנר²: "מאחר שבזמננו נתפשט מנהג זה של תשלום פיצויים לעובדים, ומנהג זה נפוץ ונתקבל בכל הארץ, יש לבוא ולחייב בזה מצד ד"ת לפי הכלל האמור בהלכות שכירת פועלים: הכל כמנהג המדינה". ובהמשך הוסיפו דייני בית הדין את הנימוק: "שעל דעת המנהג שכר פועלים ועובדים". מסתבר שכיום, כל המתקשרים ביחסים של עובד ומעביד עושים זאת על דעת שהחוקים והתקנות של הכנסת יחולו עליהם, וכן מנהג בתי הדין לפסוק. צריך להוסיף בעניין זה שהציבור המאורגן, מוסמך להתקין תקנות המחייבות את סדרי ההתנהלות של היחידים והציבור. וכמו שקבעה הגמרא, בני העיר ואפילו מקצתן, כגון בעלי אומנות אחת, רשאים להתנות ביניהם תנאים ולתקן תקנות³: "רשאים בני העיר להתנות על השערים ועל המידות ועל שכירות הפועלים ולהסיע על קיצתן." "

פיטורי עובדת בהריון

בסעיף 9 לחוק עבודת נשים (תשי"ד – 1954), קבע המחוקק שאין לפטר עובדת בהריון, אלא בהיתר מאת שר העבודה והרווחה. היתר זה מתקבל על ידי הממונה מטעם השר (כיום שר התמ"ת). במקום שהממונה פועל במסגרת הסמכויות המוקנות לו על פי החוק והוא מפעיל בעניין את שיקול דעתו אין להתערב בהחלטתו. על כן, למרות שעל פי העובדות שעמדו בפני בית הדין עולה שכפי הנראה 'מחשב לכל' לא ידעו בשעת הפיטורין כי התובעת בהריון – יש באופן עקרוני תוקף להחלטת הממונה.

עשיית עושר ולא במשפט

המשפט הישראלי, אימץ את הביטוי "עשיית עושר ולא במשפט", האמור על ידי הנביא ירמיהו: "קורא דגר ולא ילד עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו ובאחריתו יהיה נבל"⁴. לדעת בית הדין, המקרה שלפנינו הוא חמור, ויש בו בקשה לעשות "עושר שלא במשפט". מטרת החוק האוסר פיטורים בהריון הוא, שלא לפגוע בשכרה של אישה בהריון. התובעת נהגה כראוי כשיצאה לחפש ומצאה מקום עבודה חלופי בשכר גבוה יותר מאשר 'מחשב לכל'. בקשת התובעת לזכות במשכורת מלאה מן החברה שבה עבדה, למדה והתקדמה, גם עבור התקופה שהיא הייתה מועסקת בחברה אחרת וזכתה בה למשכורת מלאה, היא דוגמא קלאסית לבקשה לעשיית עושר ולא במשפט, כמשמעה בנביא. גם אם אנו מקבלים את ההחלטה שלא לאשר פיטורין משעת הגשת המכתב, האומנם פירוש הדבר שהעובדת זכאית למשכורת כפולה גם מן החברה הנתבעת וגם מן החברה החדשה אליה עברה לעבוד? ודאי שלא. חשוב להזכיר, שעובדה זו לא עמדה בפני הממונה, שכן 'מחשב לכל' לא היו מודעים לכך באותו שלב.

החלטה

רחל זכאית להשלמת שכרה עד ליום בו התחילה לעבוד בחברה החדשה.

ערך: הרב סיני לוי

¹ תמצית מתוך פסק דין מפורט בסוגיה, בהרכב הרב יעקב אריאל, הרב שלמה אישון, הרב אהרן כץ.

² פד"ר חלק א (עמוד 331)

³ בבא בתרא ח' ע"ב

⁴ ירמיהו י"ז 11

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ה)

Firenze, Italy

פירנצה, איטליה

חשוון תש"ס

מוצר הומיאופטי המכיל אחוז קטן מאוד של חומר לא כשר

שאלה

מה דינו של מוצר בריאות הומיאופטי המדולל ביחס של 1 ל-20,000 (אחד לעשרים אלף) המופק מארס הדיו של דג הדיונון.

התרופה מיועדת מצד אחד לחולה שאין בו סכנה ומצד שני נתן לומר שלחומר המדולל אין שום זכר בדילול ביחס שכזה. אומנם על פי תפיסת הרפואה ההומיאופית, דווקא בדילול שכזה נותן החומר של הדג הלא כשר את סגולתו הרפואית המתאימה.

תשובה

- א. רוב הפוסקים כתבו שמותר להשתמש בתרופות הומיאופטיות, ואם נתברר על-פי הניסיון¹ שתרופה מסוימת מועילה לרפא, ניתן לראות בה תרופה בדוקה.
- ב. הדיו של דג הדיונון נוצרת בבלוטה של הדג, ולכן יש לראות בה "דבר היוצא מן החי" שאסור², אולם מכיוון שאינה ראויה לשתייה בפני עצמה - שתייתה נחשבת "שלא כדרך הנאתן"³. והנה נפסק שמותר לחולה שאין בו סכנה להתרפאות בשאר איסורין שלא כדרך הנאתן, ונחלקו פוסקים, אם היתר זה כולל גם אכילה ושתייה⁴. כמו כן נחלקו בשאלה, אם ההיתר רק לחולה שאין בו סכנה או גם לבריא⁵. לכן, אם על-פי הניסיון זוהי תרופה בדוקה, ניתן להקל על-פי הפוסקים המתירים לחולה שאין בו סכנה להתרפאות "שלא כדרך הנאתם" אפילו בדרך אכילה. ואפילו אם התרופה הנ"ל איננה תרופה בדוקה, ניתן לסמוך על הפוסקים המתירים שימוש בה אפילו לבריא.
- ג. ואף אם נאמר שאין זו תרופה בדוקה, ונחוש לדעת האוסרים "שלא כדרך הנאתן" לבריא, ניתן להתיר, מכיוון שבדילולים שעבר האיסור, הוא בטל ברוב, ואין צריך בשישים בבת אחת, מכיון שנותן טעם לפגם⁶. ואין לאסור מטעם ביטול איסור לכתחילה, מפני שהגוי מבטלה ברשותו לעצמו⁷. ואפילו אם יעמוד שם משגיח יהודי על מנת לתת הכשר⁸.
- ד. ההיתר הנ"ל אמור אף במקרה שהתרופה משווקת בצורת סירופ לשתייה. ואם התרופה משווקת בצורת כדורים לבליעה או בתוך קפסולות, אין מקום לחוש כלל⁹.

¹ "מנחת יצחק" (חלק ח סי' סח), "שבט הלוי" (חלק ה סי' נה), הגר"ח הלוי "שנה בשנה" (תשמ"ג עמ' 162), ודלא כדעת הגר"מ פינשטיין המובאת ב"המאור" (גליון רעב תשמ"ג, עמ' 34) שתרופות הומיאופטיות הן אמונות הבל, והשימוש בהן גורם להתכחשות לסדר העולם כפי שסידרו הקב"ה. ועיין "אנציקלופדיה הלכתית רפואית" (חלק ג עמ' 278-279).

² "אנציקלופדיה עברית", ערך דיונון.

³ שו"ע יורה דעה (סי' קנה סעיף ג).

⁴ "שאגת אריה" (סי' עה) אוסר באכילה מטעם "דאחשביה", אך מהש"ך שם (סי' ק יג) משמע שמתיר. ובהג"י יד אברהם" מבואר בפירוש שמותר גם באכילה מטעם דלא אמרינן "אחשביה" כשכל כונתו לרפואה ולא לאכילה.

⁵ הש"ך מתיר "שלא כדרך הנאתן" לבריא רק באיסורי אכילה. וב"בינת אדם" (סי' עא) כתב שאין לחלק בין איסורי אכילה לאיסורי הנאה ובשניהם נחלקו ראשונים, לתוס' ולמרדכי - מותר, ולרא"ש - אסור מדרבנן.

⁶ שו"ע יו"ד (סי' ק"ג סעיף א). אומנם צ"ע דאולי יש לראות בדיו דבר המעמיד שאינו בטל מכיון שהוא זה שנותן את התכונה המיוחדת בתערובת והופך אותה לתרופה, אבל בפוסקים שדנו בעניין לא מצאנו חשש זה, וצ"ע.

⁷ "דרכי תשובה" (יו"ד סי' קח ס"ק כ).

⁸ עיין שם בשם שו"ת "בית שלמה". ובתשו' הגר"ד הלוי הנ"ל מתיר תרופות הומיאופטיות מטעם שאין כוונת הגוי לבטל את האיסור אלא לגרום לאפקט החיובי של החומר, וכן מכיון שכמות החומר המבטלת מרובה מאוד, אין איסור לבטלו לכתחילה.

⁹ מפני שאין איסורי אכילה והנאה אסורים אלא כשנהנה גרונו מהם, אבל אם נהנה רק במעיו, אין איסור (רמב"ם הל' מאכלות אסורות פי' יד הל' ג). ויש שהתירו כל בליעת מאכל לרפואה אפילו לחולה שאין בו סכנה, מפני שנחשבת שלא כדרך הנאתו, עיין "אנציקלופדיה הלכתית רפואית" (ח"ג ערך כשרות, עמ' 253). ובתרופה שעשויה מדברים אסורים בקפסולה, פסקו הפוסקים שנחשבת לפסולה לאכילת כלב, ודין ככרן בסיב, והרי הן מותרות גם לחולה שאין בו סכנה, ואולי אף לבריא, עיין שם, עמ' 217. (אבל יש לבדוק, אם הקפסולה עצמה אינה מכילה רכיבים אסורים).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

